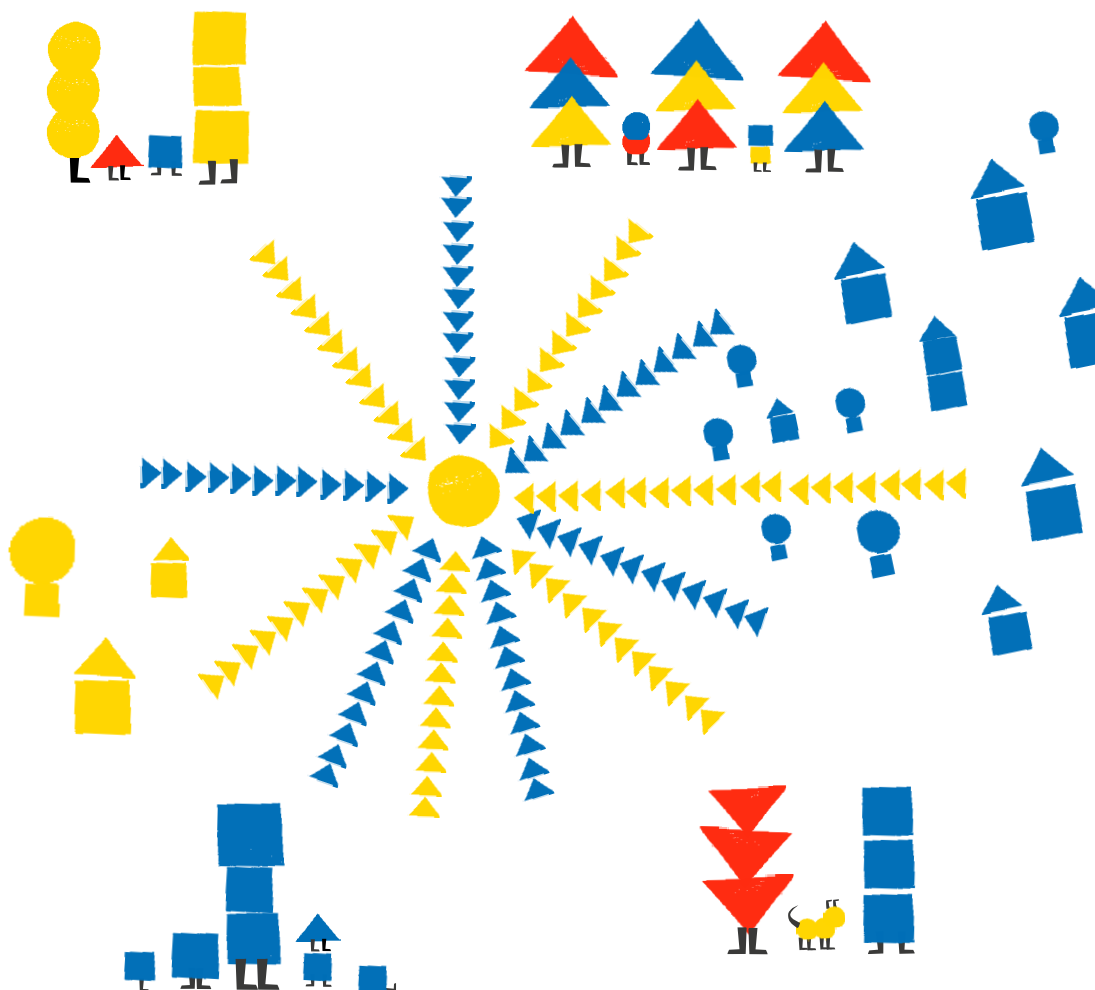

Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa

Opas kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille

© Monimuotoiset perheet verkosto 2020

Taitto ja kuvitus: Sopiva Design

Julkaisun tilaukset: toimisto@monimuotoisetperheet.fi

Sisällys

Lukijalle	4
Perheet ovat monimuotoisia	5
Miksi on tärkeää kiinnittää huomiota perheiden monimuotoisuuteen?	6
Eri perhemuodot varhaiskasvatuksessa	7
Adoptioperhe	7
Sijaisperhe	9
Yhden vanhemman perhe	12
Uusperhe	15
Monikkoperhe	18
Sateenkaariperhe	20
Kahden kulttuurin perhe	23
Tahatonta lapsettomuutta kohdannut perhe	26
Lapsen tai vanhemman kuoleman kohdannut perhe	28
Lopuksi: Monimuotoisten perheiden toiveet varhaiskasvattajille	31
Sanasto	33

Lukijalle

Vähintään joka kolmas suomalainen lapsiperhe on tavalla tai toisella monimuotoinen. Lapsia saadaan eri tavoin ja eri kokoonpanoissa. Vanhemmat myös eroavat ja muodostavat uusia perheyksiköitä. Perheessä voi olla useampia vanhempia, kulttuureita ja kieliä. Joskus joku perheenjäsenistä menehtyy. Yhä useampi lapsi tuodaan varhaiskasvatukseen vuorotellen kahdesta eri osoitteesta.

Nämä lapset ja heidän vanhempansa ovat tuttu näky varhaiskasvatuksessa. Jokaisella lapsella ja perheellä on oma tarinansa, ja sitä kannattaa kuunnella tarkasti. Monesti perhemuotoon liittyy kuitenkin myös erityisiä kysymyksiä, joista ammattilaisen on hyvä olla tietoinen. Tässä oppaassa keskitymme kymmeneen eri perhemalliin.

NÄITÄ PERHEITÄ OVAT:

- Adoptioperheet
- Sijaisperheet
- Yhden vanhemman perheet
- Uusperheet
- Monikkoperheet
- Sateenkaariperheet
- Kahden kulttuurin perheet
- Tahatonta lapsettomuutta kohdanneet perheet
- Lapsen kuoleman kohdanneet perheet
- Vanhemman kuoleman kohdanneet perheet

Tämä opas on tarkoitettu työn tueksi kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille, erityisesti varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Oppaan on koontanut kymmenen perhejärjestön yhteinen Monimuotoiset perheet -verkosto. Monimuotoiset perheet -verkoston työntekijät ja verkostoon kuuluvat järjestöt vastaavat mielellään mahdollisiin kysymyksiin ja konsultaatiopyyntöihin.

Toivotamme antoisia lukuhetkiä monimuotoisuuden parissa!

Lisätietoa Monimuotoiset perheet -verkostosta:

www.monimuotoisetperheet.fi

Perheet ovat monimuotoisia

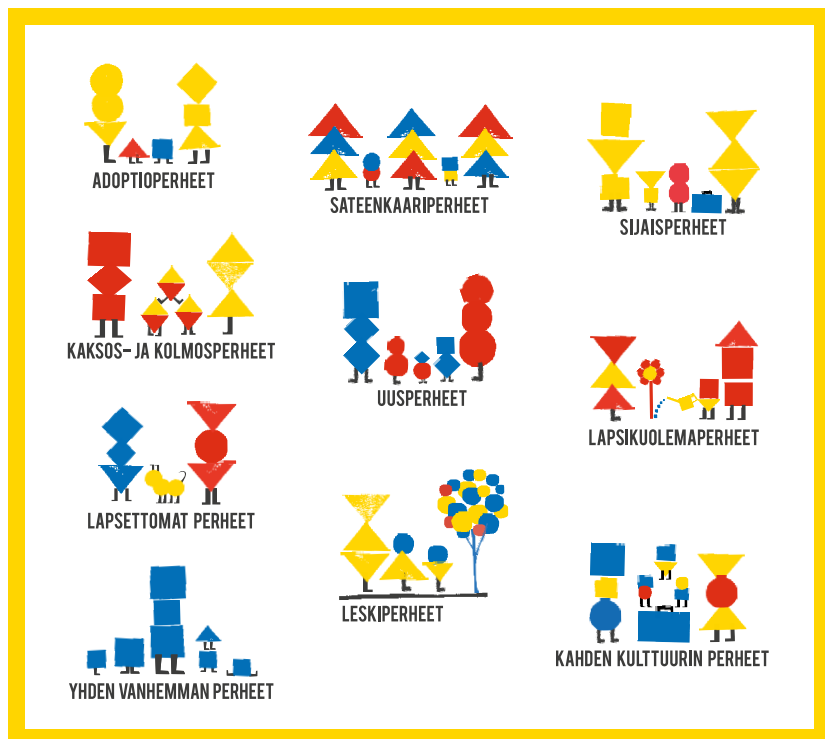
Monimuotoisilla perheillä viitataan tässä oppaassa perheisiin, jotka poikkeavat jollain tavalla oletetusta, kahden samassa kodissa asuvan, valkoisen, suomalaistaustaisen, heteroseksuaalisen ja eri sukupuolta olevan vanhemman ja heidän biologisten, elossa olevien lastensa perheestä. Monimuotoisuutta lähestystään ennen kaikkea perherakenteen näkökulmasta.

Monimuotoisia perheitä on varovaisestikin arvioiden yli kolmasosa suomalaisista perheistä. Tarkkaa määrää on vaikea arvioida, koska tilastoinnin tavat eivät aina vastaa elettyä elämää. Perhe voi myös kuulua moneen

eri tilastokategoriaan yhtä aikaa.

Monimuotoisuus ei rajaudu vain tässä oppaassa esiteltyihin perheryhmiin. Perherakenteen monimuotoisuuden lisäksi on esimerkiksi lasten tai vanhempien erityistarpeisiin liittyvää monimuotoisuutta, kuten omaishoitajien perheitä ja erityislasten perheitä.

Oppaassa käytetty rajausta perheiden monimuotoisuudesta perustuu ennen kaikkea Monimuutoiset perheet -verkostosta löytyvään asiantuntemukseen. Jokaisen kuvassa näkyvän perheryhmän taustalla on oma perhejärjestönsä. Näistä järjestöistä löytyy paljon lisätietoa ja myös tukea perheille.

Miksi on tärkeää kiinnittää huomiota perheiden monimuotoisuuteen?

Lapsen perhetilanteen ja koko perheen huomioiminen tukevat lapsen turvallista kasvua ja kehitystä. Jokaiselle lapselle on tärkeää, että hänen perheensä tunnustetaan ja hän voi olla perheestään ylpeä. Varhaiskasvatuksella on usein myös keskeinen ja vaikuttava rooli, kun lapsen perhetilanteesta tapahtuu muutoksia esimerkiksi vanhempien avioeron, läheisen kuoleman tai uusperheytyksen takia.

Perheisiin ja perheellistymiseen liittyä edelleen paljon oletuksia ja asenteita. Oletus ”normaalista perheestä” näkyy esimerkiksi lainsäädännössä ja perheille suunnatuissa palveluissa. Myös asenteissa voidaan edelleen havaita perinteiseksi ajatellun ydinperheen ihannointia yli muiden perhemallien.

Muutos on kuitenkin ollut nopeaa ja lainsäädännön ohella esimerkiksi lastenkirjat, televisio-ohjelmat ja mainokset heijastavat jo laajemmin perheiden monenlaisia elämäntilanteita. Myös palveluissa tunnustetaan perheiden erilaisia tarpeita entistä kattavammin. Näitä tarpeita on hyvä tunnustaa myös varhaiskasvatuksessa.

Kaikki vanhemmat eivät välttämättä halua tuoda omaa perhemuotoaan esille. Moni perhe pelkää edelleen arvostelua tai jopa syrjintää – usein onneksi turhaan. Kasvatus- ja opetusalan ammattilaisen on tästäkin syystä hyvä olla tietoinen monimuotoisia

perheitä koskevista perusasioista riippumatta siitä, onko asia vielä tullut työssä esille vai ei.

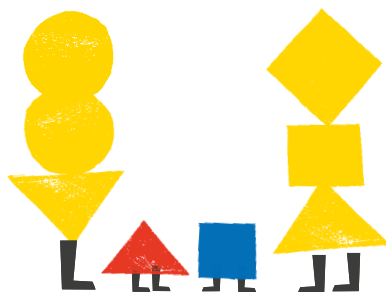
Lapsesta ei näy päällepäin, millaisessa perhemuodossa hän kasvaa. Varhaiskasvatusryhmässä voi siis hyvin olla monimuotoisten perheiden lapsia ilman, että henkilökunta tietää asiasta.

Perheiden monimuotoisuuden tiedostaminen ja näkyväksi tekeminen luovat luottamusta perheiden ja ammattilaisten välille. Vanhempien on helpompi kertoa mahdollisista haasteista, jos omaa perhetilannetta ei tarvitse selitellä tai peitellä. Perheet kokevat tärkeäksi, että ammattilaiset ottavat selvää sekä luovat puheillaan ja teoillaan tilaa moninaisille tarinoille.

Varhaiskasvatuksessa luodaan perusta lasten tulevaisuudelle. Varhaiskasvatuksessa olevista lapsista suuri osa tulee elämänsä aikana kuulumaan johonkin tässä oppaassa esiteltyyn perheryhmään – joko lapsen tai aikuisen roolissa. Kaikkien lasten onkin avartavaa ja helpottavaa kuulla, että on olemassa monenlaisia perheitä ja useita yhtä arvokkaita tapoja muodostaa perhe.

Seuraavien otsikoiden alta löydät tietoa monimuotoisista perheistä sekä heidän toiveistaan ja erityistarpeistaan perhemuodoittain ryhmiteltyinä.

Eri perhemuodot varhaiskasvatuksessa

Adoptioperhe

Lapsia adoptoidaan sekä kotimaasta että ulkomailta. Suomessa syntyneitä lapsia (ns. vieraslapsiadoptio) adoptoidaan vuosittain 30–50. Kansainvälisissä adoptioissa määrät vaihtelevat, mutta viime vuosina Suomeen on tullut kansainvälisen adoption kautta vuosittain noin 70–100 lasta. Vieraslapsiadoptioon lisäksi Suomessa toteutetaan perheen sisäisiä adoptioita

sekä aikuisadoptioita.

Useilla adoptiovanhemmilla on kokemus lapsettomuudesta ja lapsettomuuden hoidosta ennen adoptioprosessiin ryhtymistä. Perheessä voi myös olla sekä biologisia että adoptoituja lapsia. Adoption lopputuloksena on kuitenkin aina omia lapsia, oikeita vanhempia ja oikeita sisarusia.

VARHAISTEN KIINTYMYSSUHTEIDEN VAIKUTUS ADOPTIOLAPSEEN

Kiintymyssuhteen kehittyminen on aina erityinen haaste adoptoidulle lapselle ja heidän perheelleen. Jokainen adoptoitu on kokenut ainakin yhden kiintymyssuhdekatkoksen ja menetyksen. Adoptio on lapsen toinen mahdollisuus perheeseen ja turvalliseen kiintymyssuhteeseen. Lapset reagoivat monella tavalla menetyksen

aiheuttamaan traumaan.

Adoptoidun lapsen voi olla vaikea luottaa uusiin aikuisiin. Lapsi voi olla liiankin pärjäävä, jottei tulisi torjutuksi ja hylätyksi. Vähitellen luottamuksen lisääntyessä lapsi voi alkaa reagoida enemmän aiempiin kokemuksiinsa. Ammattilaisten on tärkeää tukea lapsen kiintymistä uusiin vanhempiin.

ADOPTIOLAPSEN KEHITYKSEN TUKEMINEN

Adoptiolapselle tulisi mahdollisuuksien mukaan luoda turvalliset ja pitkäaikaiset aikuissuhteet varhaiskasvatuksessa. Adoptiolapset tarvitsevat hoivan lisäksi selkeät rajat ja päivittäiset rutiinit turvallisuuden tunteen syntymiseksi. Tavallisuudesta poikkeavat tilanteet voivat olla haastavia adoptoidulle lapselle. Adoptoidun lapsen kanssa tulee käydä läpi uusia tilanteita, kuten retkelle lähtemistä tai

uuden aikuisen tai lapsen aloittamista ryhmässä.

Joskus adoptiolapsen kehitys voi olla muusta ikäluokasta jäljessä tai se voi olla epätasaista. Jos lapsi on kansainvälisesti adoptoitu, hän tarvitsee erityistä tukea kielen kehitykseen. Leikkiin houkuttelevat kokemukset voivat puuttua adoptoidun lapsen elämän ensimmäisiltä vuosilta. Lapsen leikkitaitoja on tärkeää tukea.

VINKKEJÄ ADOPTIOPERHEEN JA ADOPTOIDUN LAPSEN KOHTAAMISEEN

- Kohtaa adoptiolapsi ainutlaatuisena yksilönä. Ethän tee lapsen erilaisesta taustasta numeroa. Jos lapsi itse haluaa tuoda erityislaatuista esille, kannusta häntä siihen.
- Tue adoptiolapsen turvallisuuden tunnetta. Adoptoitavat lapset hyötyvät ennakoitavuudesta ja kuormittuvat hoitajien vaihtuvuudesta.
- Kerro vanhemmille lapsen kuulumisista ja kehityksestä. Adoptiolapsen kehitykselle on tyypillistä palapelimäisyys eli lapsi on joissain asioissa ikätasoaan edellä ja joissain jäljessä. Lapsi saattaa myös taantua aiempiin kehitysvaiheisiin. Vanhemmat haluavat kuulla lapsen edistysaskeleista ja haasteista.
- Vaali lapsen suhdetta vanhempiinsa. Tärkeintä on pyrkiä tukemaan lapsen kiintymistä uusiin vanhempiin.
- Puutu rasismiin ja kiusaamiseen. Adoptoidut lapset kokevat paljon rasismia ja kiusaamista, joka saatetaan alkaa jo päiväkodissa.
- Kysy perheeltä, mitä nimityksiä he käyttävät lapselle tärkeistä ihmisistä. Valitettavan usein adoptoitujen lasten biologisista vanhemmista käytetään termiä ”oikeat vanhemmat”. Adoptiovanhemmat ovat kuitenkin lapsen oikeat vanhemmat, samoin lapsen sisarukset ovat aivan oikeita siskoja ja veljiä.
- Muista, että adoptoitu lapsi on suomalaisen, vaikka hän olisi syntynyt ulkomailla.

www.adoptioperheet.fi

Lisätietoa adoptiosta varhaiskasvatuksen ammattilaisille:

www.adoptioperheet.fi/ammattilaiselle/varhaiskasvatus/

Sijaisperhe

Suomessa noin 10 000 lasta ja nuorta asuu huostaanotettuina jossain muualla kuin syntymävanhempiensä luona. Osa lapsista on sijoitettu perhehoitoon ja osa lastensuojelulaitoksiin. Tässä oppaassa keskitytään perhehoitoon. Perhehoitoa järjestetään sijaisperheissä, joiden vanhempia kutsutaan perhehoitajiksi tai arkisemmin sijaisvanhemmiksi.

Perhehoitoa käytetään sekä lastensuojelun avohuollon tukitoimena että sijaishuoltona huostaanotetuille lapsille ja nuorille. Kodin ulkopuolelle sijoitetusta lapsista ja nuorista lähes kaikki alle 6-vuotiaat on sijoitettu perhehoitoon. Lapsi voi olla sijoitettu joko sukulais- tai läheisperheeseen tai hänelle ennalta tuntemattomaan perheeseen. Perhekodilla tarkoitetaan yksityisen perheen kotia, jossa annetaan perhehoitoa.

Perhehoidosta vastaa lapsen tai nuoren huostaanottanut kunta. Kunta

valitsee lapselle hänen tarpeitaan parhaiten vastaavan sijaisperheen. Kunta ja sijaisvanhempi tekevät lapsen perhehoidosta toimeksiantosopimuksen.

Sijoitetun lapsen vanhemmuuden ja huoltajan tehtävät jakautuvat viranomaiselle, vanhemmalle, huoltajalle ja perhehoitajalle. Oikeus tehdä päätöksiä huostaanotetun ja sijoitetun lapsen asioissa jakaantuu lapsen huoltajien ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kesken riippuen huostaanoton tarkoituksesta ja sen toteuttamisesta. Avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitetun lapsen asioista päättää aina hänen huoltajansa. Perhehoitaja hoitaa lapsen arjessa vanhemmuuden huolenpitotehtävää ja hänen vastuullaan on arkipäivän päätöksenteko. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tietää, miten tehtävät ja päätöksenteko jakautuvat juuri kyseisen lapsen kohdalla.

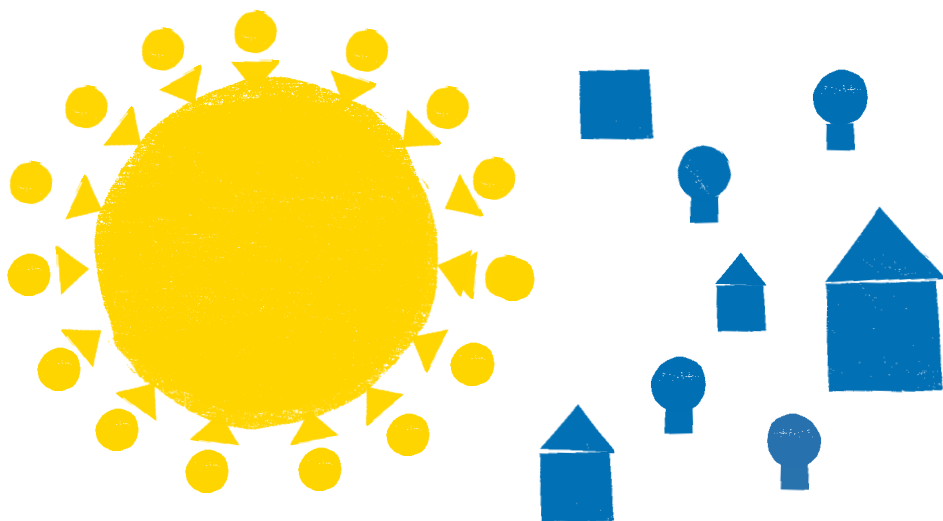
PERHEHOIDOSSA OLEVA LAPSI VARHAISKASVATUKSESSA

Perhehoidossa olevan lapsen kohdalla on tärkeää huomioida lapsen koko perhe. Lapsen varhaiskasvatuksessa mahdollisesti näkyvät haasteet ja ongelmalliset tilanteet voivat juontaa juurensa kaukaa lapsen menneisyyden tapahtumista. Tästäkin johtuen yhteistyön merkitys sekä lapsen kasvun ja kehityksen että vanhemmuuden tukemiseksi on korostunut.

Lapsella on usein yksilöllinen ja omanlainen verkosto, jossa lapselle läheisiä, merkityksellisiä ihmisiä voi olla monessa eri perheessä. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta yhteistyökumppaneina saattaa tilanteesta riippuen olla sekä lapsen arkivanhemmat

eli perhehoitajat että lapsen huoltajat. Myös sosiaalityöntekijä on perhehoitoon sijoitetun lapsen elämässä keskeisessä roolissa.

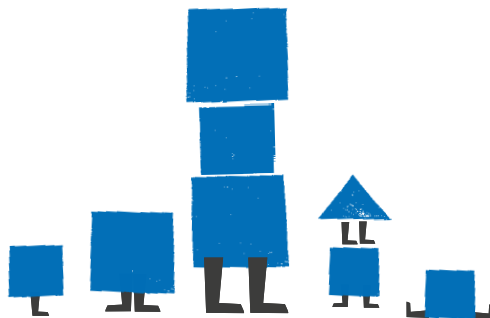
Perhehoidossa oleva lapsi hyötyy taustasta johtuvien erityispiirteiden huomioimisesta. Ihan ”tavallinen” varhaiskasvatus on kuitenkin monesti riittävä tuki sekä lapselle että sijaisperheelle. Mielekäs tekeminen, osallistuminen päivän rutiineihin kuten päivälepo ja se, että lapsella on kavereita, ovat lapselle hyödyksi. On tärkeää, että lapsi saa kokea olevansa turvassa ja saavansa olla oma itsensä myös kodin ulkopuolella.

VINKKEJÄ SIJAISPERHEEN JA PERHEHOIDOSSA OLEVAN LAPSEN KOHTAAMISEEN

- Perhehoitajat eivät ole lapsen huoltajia eivätkä oikeudellisia vanhempia, vaan huolto säilyy tavanomaisesti syntymävanhemmilla. Jos varhaiskasvatuksessa tarvitaan huoltajan suostumus, on ensisijais- ta olla yhteydessä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään.
- Huomioi lapsen koko läheisverkos- to ja suunnittele yhteistyötä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityön- tekijää konsultoiden. Esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelma on mahdollisuuksien mukaan hyvä tehdä yhteistyössä lapsen, hänen arkivanhempiansa, eli perhehoi- tajien, ja huoltajien sekä sosiaali- työntekijän kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä osallis- tuu suunnitelman tekemiseen, jos hän arvioi sen tarkoituksenmukai- seksi. Sosiaalityöntekijän tulee olla ainakin tietoinen suunnitelman sisällöstä.
- Tue kaikkien vanhempien yhteistyö- tä mahdollisuuksien mukaan. Lap- sen etua palvelee se, että lapselle läheiset aikuiset sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen yhteistyössä. Sujuvasta yhteistyöstä hyötyvät lapsen lisäksi lapsen arkivanhemmat, vanhem- mat sekä lapsen ja perheiden kans- sa toimivat ammattilaiset.
- Muista, että lapsella voi olla tärkei- tä sisarussuhteita sekä sijaisper- heessä että syntymäperheessä.
- Lapsen lastensuojeluasiakkuuteen liittyvät asiat ovat salassapidettä- viä. Keskustele perheen ja sosiaa- lityöntekijän kanssa, miten lapsen perheestä on hyvä puhua silloin, kun lapsi esimerkiksi itse ottaa perheensä puheeksi muiden lasten tai aikuisten kanssa.
- Useilla sijoitetuilla lapsilla on taustalla traumakokemuksia, joi- den merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle on erityisen tärkeää huomioida. Jotkut lapset voivat esimerkiksi hyötyä siitä, että saavat olla varhaiskasvatuksessa vuoden pidempään ennen esiopetukseen siirtymistä.

www.perhehoitoliitto.fi

Yhden vanhemman perhe

Yhden vanhemman perheet ovat tuttu näky varhaiskasvatuksessa. Yli viidesosa lapsiperheistä on yhden vanhemman perheitä. Yhden vanhemman perheessä vanhempi asuu lapsen tai lasten kanssa ilman puolisoa. Vanhempi voi vastata lapsen huollosta joko yksin tai yhdessä toisessa kodissa asuvan vanhemman kanssa.

VARHAISKASVATUS MAHDOLLISTAA VANHEMMAN TYÖSSÄKÄYNNIN

Suuri osa yhden vanhemman perheistä pärjää taloudellisesti hyvin. Yhden vanhemman perheessä on kuitenkin käytössä vain yhden aikuisen tulot, minkä vuoksi yhden vanhemman perheet ovat usein taloudellisesti haastavassa tilanteessa verrattuna muihin perheisiin. Yhden vanhemman perheet ovat usein äidin ja lapsen tai lasten muodostamia perheitä, jolloin myös naisvaltaisten alojen pienempi palkkaus vaikuttaa suoraan monen perheen arkeen.

Vaikka lapsi asui kahdessa eri kodissa, nousevat lapsen kokonaiskulut korkeammalle kuin, jos lapsi asui vain yhdessä kodissa. Molemmat vanhemmat tarvitsevat esimerkiksi riittävän suuren asunnon, jotta lapsi voi vuoroasua vanhemman luona. Tämä saattaa luoda taloudellisia haasteita

erityisesti pienituloisille vanhemmille.

Yhden vanhemman perheissä arki sujuu pääsääntöisesti yhden vanhemman panostuksella. Tämä luo omanlaisiaan haasteita vanhemman työssäkäynnin ja lastenhoidon yhteensovittamiselle. Erityislasten vanhempien kohonneen eronneisuusrisikin takia yhden vanhemman perheissä on myös keskimääräistä enemmän erityistarpeisia lapsia, joiden hoidontarve voi olla suuri.

Työllistyminen pienten lasten vanhempana on haasteellista – varsinkin, jos vanhempia on vain yksi, vanhempi työllistyy vuorotyöhön ja/tai perheellä ei ole lähellä asuvia sukulaisia tai muuta tukiverkostoa. Työttömyysprosentti onkin yhden vanhemman perheissä korkeampi kuin kahden vanhemman perheissä.

Kattavat, kohtuuhintaiset ja saavutettavat varhaiskasvatus- ja muut palvelut ovat erityisen tärkeitä yhden vanhemman perheille. Työn ja perheen yhteensovittaminen edellyttää muun muassa, että lapsille on tarjolla vuorohoitoa. Vuorohoitopaikkojen tulisi myös huomioida erityistarpeiset lapset ja sijoittua hyvien kulkuyhteyksien äärelle. Saman perheen lapsille tulisi aina järjestää hoitopaikka samasta päiväkodista.

VANHEMPIEN ERO NÄKY YÖS VARHAISKASVATUKSESSA

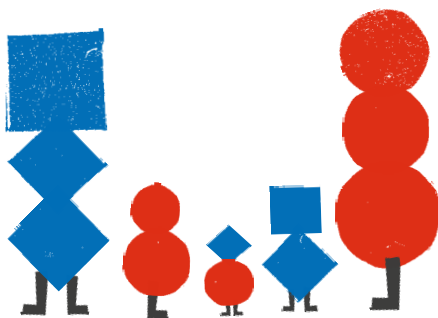
Varhaiskasvatusryhmässä on luultavasti lapsia, joiden vanhemmat ovat eronneet tai jotka suunnittelevat eroa. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden onkin syytä olla tietoisia eroon liittyvistä peruskäsitteistä. Suuri osa eronneista vanhemmista valitsee lastensa huoltomuodoksi yhteishuollon. Suuri osa vanhemmista myös päättää lapsen asioista ja arjesta sovussa. Vanhempien välinen tilanne on kuitenkin voinut kriisiytyä, jolloin varhaiskasvatuksen rooli korostuu lapsen vakaana ja turvallisen kasvuympäristönä.

- Lähivanhempi on se vanhemmista, jonka luona lapsi asuu virallisesti. Lapsella voi olla vain yksi virallinen kotiosoite.
- Vuoroasuva lapsi viettää yhtä paljon tai lähes yhtä paljon aikaa kahdessa eri kodissa. Yleisimmin vuoroasumista toteutetaan viikko-viikko -periaatteella, mutta pienempien lasten kohdalla järjestelyt ovat monenlaisia.
- Yhteishuollossa molemmat vanhemmat vastaavat lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä tekevät lasta koskevat tärkeät ratkaisut yhdessä. Yhteishuollossa vanhemmilla on myös oikeus saada kaikki lasta koskevat tiedot esimerkiksi päivä-hoidosta ja terveydenhuollosta. Käräjäoikeus voi kuitenkin antaa tarkennuksia siitä, mistä kukin huoltaja voi päättää.
- Lapsella voi myös olla muita huoltajia vanhempien rinnalla. Heitä kutsutaan oheishuoltajiksi.
- Yhteishuolto ei automaattisesti mahdollista etävanhemman ja lapsen välisiä tapaamisia, vaan niistä sovitaan erikseen.
- Tapaamisoikeus eli lapsen oikeus pitää yhteyttä ja viettää aikaa erillään asuvan vanhempansa kanssa ei riipu siitä, onko tavattava vanhempi lapsen huoltaja vai ei.
- Etävanhempi saa tavata lasta vastoin lähivanhemman tahtoa, mikäli tapaamiset on vahvistettu joko sosiaalitoimen vahvistamalla vanhempien sopimuksella tai tuomiois-tuinpäätöksellä.
- Huoltajuus ei itsessään tarkoita tapaamisoikeutta, vaikka niin usein luullaan. Vasta vahvistettu tapaamisoikeus antaa vanhemmalle oikeuden tavata lasta, ja vain silloin, kun sopimuksessa lukee. Vanhempi, jonka luona lapsi virallisesti asuu, päättää kenelle lapsen voi luovuttaa päiväkodista.

VINKKEJÄ YHDEN VANHEMMAN PERHEEN JA PERHEESSÄ KASVAVAN LAPSEN KOHTAAMISEEN

- Muista, että yksinhuoltajuus ei välttämättä ole ongelma tai onnettomuus, vaan se saattaa olla toivottu, turvallinen ja rauhallinen perhemuoto verrattuna aiempaan. Yksinhuoltajuus voi myös olla alusta asti suunniteltu perhemuoto.
- Lujita perheestä löytyviä vahvuuksia ja toimivia vuorovaikutussuhteita.
- Muista, että lasten näkökulmasta oma perhe on ainoa oikea perhe, ja yhden vanhemman perhe on lapselle hyvä perhemuoto siinä missä muutkin perhemuodot.
- Lapset suhtautuvat vanhempiensa eroon yksilöllisesti. Ero voi ilmetä lapsen käytöksen muutoksina päiväkodissa. Keskustele tilanteesta avoimesti perheen kanssa. Ero on lähes poikkeuksetta kriisi, joka kuormittaa tavalla tai toisella sekä vanhempia että lapsia. Sovinnolliseenkin eroon liittyy paljon käytännön järjestelyä sekä lakitekniisiä asioita, jotka saattavat viedä perheen voimavaroja.
- Huomioi yhden vanhemman perheet isän- ja äitienpäivinä. Lapsi voi esimerkiksi itse päättää, kenelle hän valmistaa onnittelukortin. Isän- ja äitienpäiväkorttien sijaan voidaan lähtökohtaisesti puhua läheisten korteista.
- Lapsen kaikille huoltajille pitää erikseen lähettää kutsu varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseksi. Erityisen tärkeää tämä on, jos kyseessä on erityistarpeinen lapsi.

www.yvpl.fi

Uusperhe

Uusperhe muodostuu kahden aikuisen välille, joista ainakin toisella on alle 18-vuotias lapsi aiemmasta suhteesta. Uusperheen taustalla voi olla vanhempien ero, toisen vanhemman kuolema tai perhe, jossa vanhempia on alusta alkaen ollut vain yksi.

Uusperheitä on noin yhdeksän prosenttia kaikista lapsiperheistä. Uusperheessä asuvien alle 18-vuotiaiden lasten osuus on noin kymmenen pro-

senttia kaikista lapsista. Todellisuudessa vielä suurempi joukko lapsia, nuoria ja vanhempia elää uusperhearkeä. Tilastoharha johtuu siitä, että Suomen virallisissa tilastoissa uusperheeksi huomioidaan vain eri sukupuolta olevien aikuisten perheet sekä ne henkilöt, jotka ovat kirjoilla samassa taloudessa. Vuoroasuvan lapsen mahdollisista uusperheistä tilastoituu vain se, jossa lapsi on kirjoilla.

UUSPERHEISSÄ ON MONTA LIIKKUVAA OSAA

Uusperhe eroaa ensiperheestä toiminnaltaan, rakenteeltaan ja suhteiltaan. Uusperheet luovat perheenjäsenten keskinäisiä suhteita paljon monimutkaisemmassa elämäntilanteessa kuin ensiperheet. Uusperheet ovat monimuotoisia: perheessä voi olla lapsi tai lapsia vain toisen aikuisen aiemmasta suhteesta tai molempien aikuisten aiemmista suhteista, näiden lisäksi perheessä voi olla myös uusparin yhteisiä lapsia. Uusperheen lapsel-

la onkin usein enemmän lähisuhteita ensiperheen lapseen verrattuna. Ristiriitoja ja hämmennystä voivat aiheuttaa esimerkiksi perheiden erilaiset kasvatuskäytännöt tai säännöt, koska perheet voivat olla hyvinkin erilaisista taustoista ja myös vanhemmat ovat persoonaltaan erilaisia.

UUSPERHEEN LAPSEN LÄHISUHTEET

Vanhempien eron jälkeinen toimiva yhteistyövanhemmuus helpottaa lapsen sopeutumista uusiin elämäntilanteisiin, kuten uusperhe-elämään. Uusperheiden lasten läpikäymät menetykset, vanhempien eron riitaisuus ja uudet ihmissuhteet voivat aiheuttaa lapsessa hämmennystä, mikä näkyy muun muassa sopeutumisen ongelmoina.

Uusperheiden lapsilla voi myös esiintyä erilaisia oppimisen, käyttäytymisen, mielenterveyden ja sosiaa-

listen suhteiden ongelmia enemmän kuin ensiperheen lapsilla. Lapsi voi kokea hylätyksi tulemisen tunteita. Lapselle on erittäin haitallista kuulla toisen vanhemman puhuvan pahaa toisesta vanhemmasta.

Uusperhe voi olla lapselle myös uusi onnellinen perhe. Uusperheen aikuisten vuorovaikutus- ja tunnetaidot ovat tärkeässä osassa auttamassa perheen lasten selviämistä uuden elämän muutoksissa. Uusperheen aikuiset voivat tarjota lapsille turvallisen

ja vakaan elämänmallin erityisesti silloin, jos ensiperheessä on ollut paljon haasteita.

Kahdessa kodissa asuvien lasten arkeen vaikuttavat monet asiat: onko lapsella oma huone tai tila molemmissa kodeissa, onko kodeissa sisaruksia, kotien välimatka, erilaiset rutiinit, päivärhythmi, ruokavalio, liikunta- ja nukumismahdollisuudet sekä vaatteet

ja hygieniat. Keskeiset uusperheiden haasteet liittyvät vanhemmuuden uusiin rooleihin, perheenjäsenten välisiin suhteisiin, lasten ja nuorten sopeutumiseen sekä parisuhteeseen.

Uusperheitä koskettavat teemat on tärkeää huomioida varhaiskasvatuksessa, sillä lapsi voi reagoida monella tapaa uusperhe-elämän alkaessa tai sen aikana.

VINKKEJÄ UUSPERHEEN JA UUSPERHEESSÄ KASVAVAN LAPSEN KOHTAAMISEEN

- Uusperheen lapsi on yhtä tärkeä ja arvokas kuin ensiperheen lapsi – ensiperheyttä ei siis tulisi ihannoida tai esittää oletuksena.
- Anna lapsen ja perheen määritellä heille tärkeät lähi- ja perhesuhteet. Monessa perheessä puhutaan nykyisin bonusvanhemmista ja bonussisaruksista puolisisarusten ja äiti- ja isäpuolien sijaan. Hyvä vinkki on käyttää lapsen ja perheen käyttämiä sanoja.
- Tue vanhempien eron jälkeistä yhteistyövanhemmuutta esimerkiksi osoittamalla ymmärrystä ja myötätuntoa kiireistä uusperhearkesta tai muutoksista stressaantunutta perhettä kohtaan.
- Näe lapsen kaikki vanhemmat tasavertaisina vanhempina. Etävanhemman yhteyttä lapseen on tärkeää tukea esimerkiksi keskustelun kautta, bonusvanhempia unohtamatta. Joskus bonusvanhempi saattaa hoitaa lapsen asioita arjessa enemmän kuin biologinen vanhempi.
- Lapsi voi olla stressaantunut muutoksista perheessä ja se voi näkyä hänen käyttäytymisessään. Esimerkiksi kodinvaihtotilanteet voivat stressata lasta. Läsnäolo, lapsen kuuntelu, keskustelu ja tilanteen sanoittaminen voivat helpottaa oloa.
- Muista, että varhaiskasvatus voi tuntua vuoroasuvalla lapselle ainolta paikalta, joka pysyy.
- Ota vanhempien kanssa rohkeasti puheeksi mahdollinen huolesi esimerkiksi lapsen käyttäytymisestä tai vanhempien riidoista. Ohjaa perhe tarvittaessa sosiaalisen tuen piiriin.

Monikkoperhe

Lasten huomioiminen yksilöinä on varhaiskasvattajalle itsestään selvä lähtökohta. Monikkolapsella on kuitenkin identiteetti sekä yksilönä että kaksosena, yhtenä kolmosista tai yhtenä nelosista. Monikkolapsen kohdalla onkin tärkeää, että kasvattaja tukee lasta yksilönä ja omana persoonanaan. Lisäksi on huomioitava, että monikkolapsella on samaan aikaan myös kaksosena kasvamisen identiteetti, mikä vaikuttaa erityisellä tavalla hänen kasvuunsa ja kehitykseensä.

Monikkoperhe tarkoittaa perhettä, johon syntyy tai on syntynyt useampi kuin yksi lapsi kerralla, toisin sanoen kaksoset, kolmoset tai neloset. Monikkoperheessä voi olla myös yksittäin syntyneitä lapsia. Suomessa syntyy vuosittain kaksoset noin 600–650 perheeseen ja kolmoset noin 5–10 perheeseen. Neloset syntyy Suomessa harvoin.

Samanikäinen sisarus voi tuoda tukea ja turvaa jännittävään vaiheeseen päivähoitoon siirryttäessä. On luonnollista, että monikkolapset ovat toisistaan jossain määrin riippuvaisia, koska he viettävät niin paljon ai-

kaa yhdessä. Monikkosisarukset tulee sijoittaa samaan hoitopaikkaan, ja yleensä perhe toivoo lapset samaan ryhmään lasten keskinäisen tuen ja arjen sujumisen vuoksi.

Toisinaan ammattilainen tekee aloitteen ehdottaakseen monikkolapsille eri ryhmiä. Syynä voi olla muun muassa lasten keskinäiset kehityserot, toisen puolesta tekeminen, keskinäinen riippuvuus tai keskinäinen kilpailu. Silloin kysymystä tulee aina pohtia yhdessä vanhempien kanssa. Ehdotus saattaa myös herättää vanhemmassa suuria tunteita. Valinta lasten sijoittumisesta samaan tai eri ryhmiin tulee aina tehdä kustakin lapsesta johtuvien perusteiden eikä pelkän monikkouden perusteella.

Ammattilaisen on hyvä tiedostaa, että arki kaksosten, kolmosten ja nelosten perheissä vaatii vanhemmuudelta usein enemmän kuin perheissä, joissa lapset syntyvät yksi kerrallaan. Käytännön työmäärä kotona ja lastenhoidossa on suurempi kuin muissa lapsiperheissä, mikä voi näkyä muun muassa vanhempien väsymisenä.

VINKKEJÄ MONIKKOPERHEEN JA MONIKKOLASTEN KOHTAAMISEEN

- Tue kunkin monikkolapsen yksilöllisyyttä. Varhaiskasvatuksen merkitys monikkolapsen yksilökokemukseen on merkittävä.
- Ryhmävalinta tulee aina tehdä kunkin kaksosparin tai kolmosten osalta erikseen.
- Ota aina vanhemmat ja lapset mukaan pohtimaan esimerkiksi yksilöllisyyden tukemista ja ryhmävalintoja. Monikkolasten ryhmisijoittamisesta ei pidä tehdä kaavamaisesti niin, että monikkolapset sijoitettaisiin aina samaan tai aina eri ryhmään.
- Jos lapset ovat niin riippuvaisia toisistaan, että heidän erottamisensa vaikkapa kokonaan eri ryhmiin vastoin lasten omaa tahtoa tuottaa heille psyykkistä kipua, tulee välttää erottamista. Merkittävää näyttöä siitä, että monikkolapset kannattaisi erottaa aina eri ryhmiin tai luokille kehittyäkseen paremmin yksilöinä, ei ole tähänastisissa tutkimuksissa löydetty.
- Esiopetuksen opettajan havainnot keskinäisestä suhteesta ovat merkittäviä pohdittaessa koulun luokka- ja ryhmävalintoja.

VINKKEJÄ LAPSEN YKSILÖLLISYYDEN TUKEMISEEN

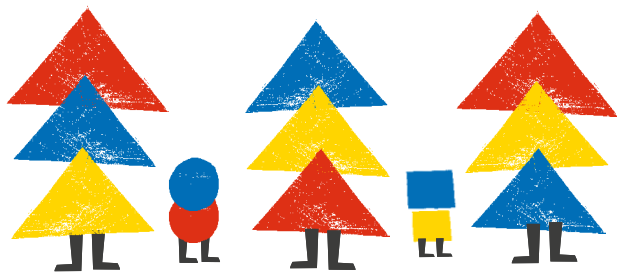
- Opettele tunnistamaan kukin monikkolapsi yksilönä.
- Kuuntele jokaista lasta yksin ja anna riittävästi aikaa lapsen ilmaista itseään.
- Puhuttele lasta hänen omalla nimellään, ei kaksoset tai kolmoset -sanalla.
- Anna lapselle erillisyyden kokemuksia toimimisesta ilman monikkosisarusta esimerkiksi eriyttämällä eri toimintaryhmään tai ruokaillessa eri puolille pöytää tai eri pöytiin.
- Pyydä vanhempia kertomaan kuskakin lapsesta erikseen.
- Mieti yhdessä vanhempien ja lasten kanssa sopivat tavat tunnistaa toisiaan muistuttavat lapset erilleen (esimerkiksi vaatteet tai kampaus).
- Etsi eroja lasten persoonallisuuksista ja persoonallisista tavoista.
- Pidä lapsille erilliset keskustelut lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta.
- Huomioi syntymäpäivänä jokainen monikkolapsi erikseen, kullekin oma kortti tms. Monelle monikkolapselle nimipäivä on merkittävä, sillä se on lapsen täysin oma päivä.
- Jaa tiedotteet lapsikohtaisesti.

www.suomenmonikkoperheet.fi

Lisää vinkkejä alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen tukemiseen:

<https://www.suomenmonikkoperheet.fi/oppaat-ja-tuotteet/yhdessa-ja-erikseen-opas/>

Kumpula, U., Kaprio, J., Lavikainen, A. & Moilanen, I. (2020):
Kiehtova kaksosuus. Monikkosisarusten elämää.

Sateenkaariperhe

Sateenkaariperheillä tarkoitetaan lapsiperheitä, joissa yksi tai useampi vanhemmista kuuluu seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön. Perheiden kirjo on laaja: joukkoon mahtuu esimerkiksi naisparin tai miesparin perheitä sekä perheitä, joissa lapsella on ollut alusta asti enemmän kuin kaksi vanhempaa. Sateenkaariperheiden määrä on myös kasvussa. On hyvä muistaa, että myös sateenkaariperheissä on esimerkiksi uusperheitä, yhden vanhemman perheitä ja tahatonta lapsettomuutta kohdanneita perheitä.

Sateenkaariperheisiin syntyvät lapset ovat yleensä hyvin toivottuja, sillä vanhemmat ovat joutuneet näkemään paljon vaivaa lapsiperheellistykseen. Perheelisyyksen saamiseen tarvitaan usein ulkopuolista apua ja neuvoja.

Trans- ja muunsukupuolisten vanhempien perheissä on lapsia suunnilleen yhtä paljon kuin perheissä keskimäärin. Monet trans- ja muunsukupuoliset tekevät päätöksen sukupuolenkorjausprosessin aloitta-

misesta vasta aikuisiässä, perheen perustamisen jälkeen. Perheenjäsenen sukupuoliristiriidan kokemus tuo perhe-elämään omat haasteensa. Vanhemmalla saattaa esimerkiksi olla kuormittavia kokemuksia syrjinnästä tai sukupuolen väärin olettamisesta eri palveluissa.

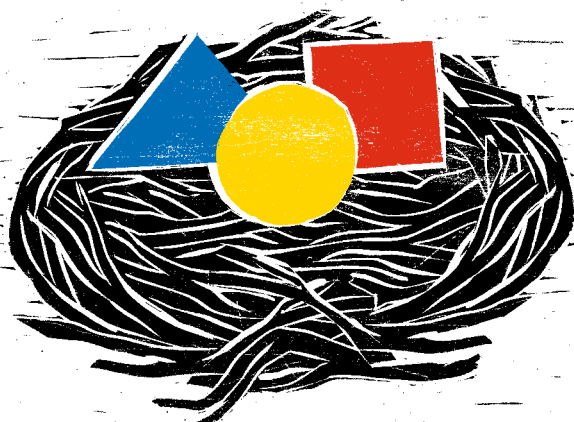
Vaikka yleinen ilmapiiri on muuttunut paljon viimeisten vuosikymmenten aikana, seksuaali- tai sukupuolivähemmistössä eläminen ei ole välttämättä vieläkään yksinkertaista. Sateenkaariperheet saattavat syrjityksi tulemisen pelossa jättää joitain palveluita käyttämättä tai salata todellisen perhemuodon esimerkiksi päiväkodilta ja koululta. Osa perheistä on myös edelleen kokonaan tai osittain näkymättömiä. Lapsella voi esimerkiksi olla vain kaksi oikeudellista vanhempaa, mikä jättää piiloon kolmen tai neljän vanhemman apilaperheet. Apilaperheellä tarkoitetaan sellaista perhettä, jossa perhettä on ollut perustamassa useampi kuin kaksi vanhempaa.

SUKUPUOLISENSITIIVISYYTTÄ VARHAISKASVATUKSEEN

Osa sateenkaariperheistä haastaa tiukan jaon poikiin ja tyttöihin sekä miehiin ja naisiin. Myös sukupuoliroolit kyseenalaistetaan monissa sateenkaariperheissä. Varhaiskasvatuksen arjessa sukupuoliseksiteivisyyttä voi lisätä pohtimalla muun muassa, onko prinsessan tai keijukaisen aina oltava tyttö, tai voisiko päiväkodin itsenäisyyspäivän vastaanotolla presidentti puolisoineen olla vaihteeksi miespari. Myös käytössä olevia lastenkirjoja, kuvituksia, lauluja ja muita materiaaleja kannattaa tarkastella kriittisesti. Millaisia stereotypioita ne vahvistavat ja tarjotaanko lapsille erilaisia samaistumisen mahdollisuuksia?

Kaikesta huolimatta suurin osa sateenkaariperheistä elää hyvin tavallista lapsiperheen arkea. Vanhemman ominaisuudet kasvattajana ja hoivaajana eivät määräydy homo- tai biseksuaalisuudesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta.

- Sateenkaariperheen lapsen pelot ja huolet ovat samoja kuin kenen tahansa lapsen.
- Sateenkaariperheen vanhempien huolet ovat enimmäkseen samoja kuin muillakin vanhemmilla.
- Osa sateenkaariperheiden vanhempien huolista on samoja kuin muihin vähemmistöryhmiin kuuluvilla. Vanhempia saattaa huolettaa esimerkiksi lapsen leimautuminen tai ympäristön asenteet.
- Vanhemmilla saattaa myös olla huonoja ja vähätteleviä kokemuksia palveluista. Siksi varhaiskasvattajalla on erityisen tärkeä rooli luottamuksen ja sujuvan yhteistyön rakentamisessa.
- Usein perheen ulkopuolisten aikuisten pelot ja huolet johtuvat siitä, että asia on outo ja vieras.

VINKKEJÄ SATEENKAARIPERHEEN JA SATEENKAARIPERHEESSÄ KASVAVAN LAPSEN KOHTAAMISEEN

- Muista, että lapsen oma perhe on lapselle tärkeintä maailmassa. Lapsen oma perhe on myös lapselle tavallinen. Muiden perhemallit ovat tästä tavallisuudesta poikkeavia ja herättävät usein kiinnostusta.
- Lapsi on hyvin lojaali vanhempiaan kohtaan: lasta loukkaa, jos ympäristö kyseenalaistaa lapsen perheen.
- Anna perheen itse määritellä itsensä. Vanhemmilta voi esimerkiksi kysyä, keitä teidän perheeseen kuuluu. Vanhemmilta voi myös kysyä, miten he toivovat perheestä puhuttavan toisten lasten ja vanhempien kuullen.
- Vanhemmilta ja lapsilta kannattaa kysyä suoraan, miten he haluavat perheenjäseniään kutsuttavan. Käytä vanhemmasta tämän toivomaa nimeä. Vanhemmista voi myös puhua vanhempina isän ja äidin sijaan.
- Huolehdi, että tieto kulkee lapsen kaikille vanhemmille ja huoltajille sovittulla tavalla.

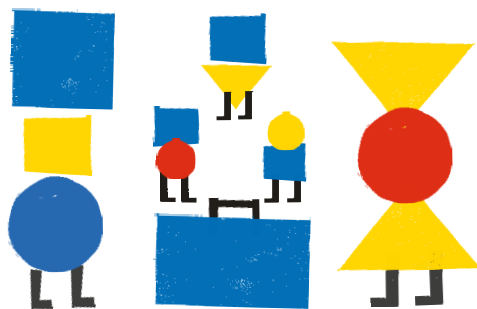
www.sateenkaariperheet.fi

**Lisää vinkkejä sateenkaariperheiden kohtaamiseen
varhaiskasvatuksessa ja koulussa:**

https://sateenkaariperheet.fi/wp-content/uploads/2020/01/Varhaiskasvatus_ja_koulu.pdf

Muita oppaita ja tutkimuksia:

<https://sateenkaariperheet.fi/tietoa-ja-koulutusta/oppaat-kirjat-videot/>

Kahden kulttuurin perhe

Kahden kulttuurin perheessä vanhemmat ovat syntyneet keskenään eri maissa. Perheen sisällä voi yhdistyä monta kieltä, kulttuuria, uskontoa ja tapaa. Ne kaikki ovat lapselle tärkeitä ja arvokkaita identiteetin rakennusaineita.

Kaksikulttuurisuus on yksi tapa kuvata perheiden elämää useamman kulttuurin vaikutuspiirissä. Kaikki lapset eivät kuitenkaan miellä itseään kaksikulttuurisiksi. Osalle monikulttuurisuus tai suomalainen kulttuuri ja suomalaisuus ovat tärkeämpiä identiteettiä kuvaavia termejä.

Perheen kaksi kulttuuria näkyvät lasten elämässä usein eri tavoin. Perheissä saatetaan puhua esimerkiksi vähintään kahta kieltä tai viettää juhlia molemman vanhemman kulttuuriperinteiden mukaan. Kulttuurit näkyvät niin ikään uskonnossa, huumorissa,

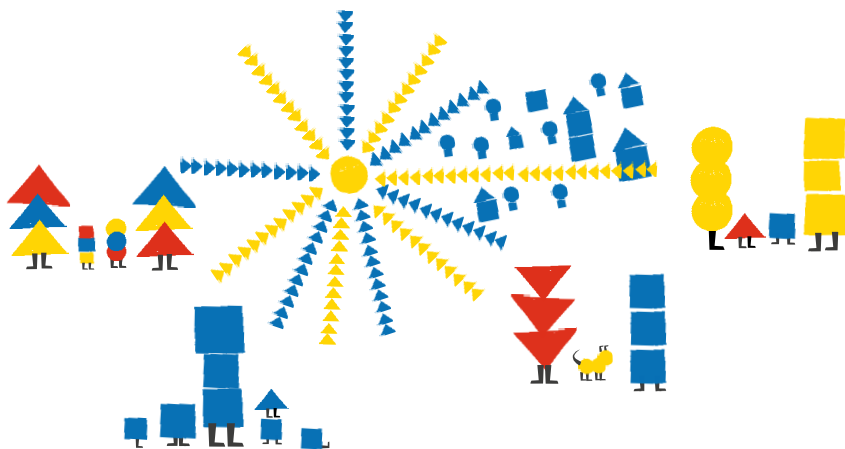
ruoassa, musiikissa ja vaatetuksessa, mutta myös lapsen ja perheen arvoissa.

Varhaiskasvattajan on tärkeä tukea lapsen henkilökohtaista identiteettiä ja olla avoin lapsen kokemuksille. Lasta kuunnellessa ja havainnoidessa selviää, mihin kieleen ja kulttuuriin hän identifioituu ja miten lapsen omaa identiteettiä voi parhaiten tukea. Monikulttuurisuus ja -kielisyys eivät näy ulospäin.

Suomessa asuu noin 80 000 kahden kulttuurin perhettä, joissa toinen puolisoista on syntynyt Suomessa ja toinen ulkomailla. Kaksikulttuurisia lapsiperheitä asuu Suomessa yli 37 000. Arviolta 60 000 suomalaislapsen kotona toinen vanhemmista puhuu lapselleen suomen, ruotsin tai saamen lisäksi jotakin muuta kieltä.

VINKKEJÄ KAKSIKULTTUURISEN JA -KIELISEN PERHEEN JA LAPSEN KOHTAAMISEEN

- Toimi esimerkkinä. Tiedosta, että tavat, joilla lapselle läheiset aikuiset suhtautuvat vieraisiin kulttuureihin ja kieliin, välittyvät herkästi myös lapselle. Päiväkodin arvot heijastuvat myös lapseen. Kun eri kieliä ja kulttuureja kunnioitetaan ja arvostetaan, lapsikin oppii arvostamaan erilaisuutta sekä itseään yksilönä.
- Näytä, että välität. Lapsen kokemusta ei pidä vähätellä, ja lapsen kokemaan rasismiin tulee aina suhtautua vakavasti.
- Tarjoa lapselle myönteisiä kokemuksia erilaisista kulttuureista ja mahdollisuuksia vahvistaa identiteettiään ja kielitaitoaan esimerkiksi kirjojen, leikkien, pelien, elokuvien ja musiikin avulla.
- Pyri tukemaan erityisesti lapsen heikompaa kieltä. Lapsen toisen vanhemman äidinkieli jää helposti heikomman kielen asemaan erityisesti silloin, kun toinen vanhemmista puhuu äidinkielenään enemmistökieltä. On yleistä, että ympäristön puhuma kieli kehittyy kaksikielisen lapsen vahvemmaksi kieleksi ja vähemmistöön kuuluva kieli tarvitsee erityishuomiota sekä kodin ulkopuolista tukea.
- Huomioi, että kaksikielisen lapsen kielen kehitys voi poiketa yksikielisen lapsen kehityksestä ja lapsen kielenkäyttö päiväkodissa voi poiketa kotioiloista. Ota kaikki esille tulleet huolet heti rohkeasti puheeksi vanhempien kanssa.
- Huomioi aina lapsen ja vanhempien yksilölliset kokemukset, tarpeet ja toiveet. Lapsi ei välttämättä halua olla erilainen kuin muut ja hän voi kieltäytyä puhumasta jotakin kieltä kodin ulkopuolella, jos hänellä on tähän liittyviä ikäviä kokemuksia. Tärkeintä on, että toiminta sopii luontevasti päiväkodin arkeen, kunnioittaa perheen toiveita sekä tukee perheen ja päiväkodin välistä kasvatuskumppanuutta.

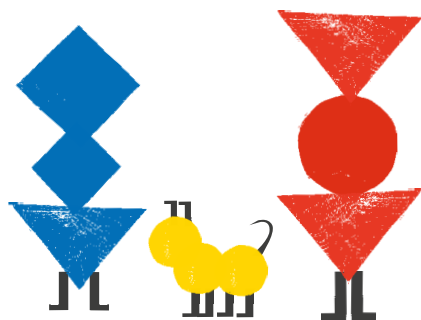
Lapsen hyvinvointiin voi vaikuttaa myös vanhempien kasvatuskumppanuutta tukemalla. Varhaiskasvattajan kannattaa rohkaista vanhempia osallistumaan kasvatuskeskusteluihin tasapuolisesti sekä puhumaan avoimesti toiveistaan, huolistaan ja ajatuksistaan lapsen kasvatukseen ja kieliin liittyvissä asioissa. Varsinkin ensimmäisiin kasvatuskeskusteluihin olisi hyvä molempien vanhempien osallistua. Jos suomalainen vanhempi hoitaa pääosin asioinnin päiväkodin kanssa, lapsen monikulttuurisuus- ja kielisyys sekä toisen vanhemmat näkemykset saattavat jäädä huomioimatta.

- Uskalla kohdata vanhemmat tasa-vertaisina riippumatta siitä, mitä kulttuuria he edustavat tai mitä kieltä he puhuvat. Lapsi aistii herkästi, jos vanhempiin suhtaudutaan päiväkotiin tuonti- ja hakemistilanteissa eri tavoin tai jos vuorovaikutukseen liittyy epävarmuutta esimerkiksi kielen vuoksi.
- Kannusta lapsen vanhempia käyttämään omaa äidinkieltään lapsen kanssa monipuolisesti. Kaksikielisyys luo parhaat edellytykset lapsen hyvälle ja läheiselle suhteelle molempiin vanhempiinsa.
- Miettikää ja ideoikaa yhdessä, mistä perhe voisi saada apua kaksikielisuuden tukemiseen ja miten päiväkoti voisi olla tässä mukana.
- Toimiva vuorovaikutus ei ole kiinni vain kielestä. Ratkaisevaa on asenne, uteliasuus, rohkeus kohdata, sekä aito kiinnostus ja halu ymmärtää. Jos sinua jännittää käyttää vierasta kieltä lasten vanhempia kohdatessa, voit myös pyytää työntajaltasi kielitaitoasi lisäävää koulutusta.

www.familiary.fi

Lisää vinkkejä kaksikielisen ja kaksikulttuurisen lapsen tukemiseen varhaiskasvatuksessa:

http://www.duoduo.fi/uploads/1/6/8/8/16885322/vinkkej_kaksikielisen_ja_kulttuurisen_lapsen_tukemiseen_pivhoidossa.pdf

Tahatonta lapsettomuutta kohdannut perhe

Tahaton lapsettomuus on Suomessa yleistä. Osa lapsettomuutta kohdanneista jää pysyvästi lapsettomaksi, mutta iso osa saa lopulta lapsia. Noin viisi prosenttia lapsista syntyy Suomessa vuosittain hedelmöityshoitojen avulla. Näistä lapsista osa syntyy lahjoitettujen sulusolujen avulla.

Osa lapsettomista päätyy adoptioon, osa sijaisvanhemmuuteen. Näistä perhemuodoista kerrotaan op-

paan sivuilla 7 ja 9.

Varhaiskasvattajan on hyvä tiedostaa, että perheessä saattaa olla lapsettomuudesta johtuvaa pitkittyntä surua tai kriisiä. Osassa perheistä toivotaan sisaruksia, joita ei kuitenkaan kuulu. Tällöin puhutaan sekundaarisesta lapsettomuudesta. Myös lapsi saattaa kantaa surua sisaruksettomuudesta.

HEDELMÖITYSHOIDOT OSANA LAPSEN TARINAA

Perheissä, joissa on hedelmöityshoitojen avulla syntyneitä lapsia, vanhemmuus tai lasten kehitys ei lähtökohtaisesti poikkea ilman hoitoja syntyneiden lasten perheistä. Syntyvät lapset ovat yhtä terveitä ja kehittyvät kuten muutkin lapset. Lapsen alkupe-
rä ja syntytarina ovat kuitenkin erilaisia kuin monilla ikätovereilla.

Nykyisin vanhempia myös kehoitetaan kertomaan lapsille lapsen omas-

ta taustasta avoimesti ja ikätasoisesti. Vauvansiemenet on laittanut äidin masuun lääkäri, tai vauvanalku on saatu kasvamaan hienossa laboratoriossa, jossa biologi on tarkasti yhdistänyt siemenet ja munasolun.

Kun puhutaan siitä, kuinka lapset syntyvät ja tulevat perheisiin, tulisi varhaiskasvatuksessa huomioida ja puhua arvostavasti erilaisista perheeksi tuleamisen tavoista.

LAHJASUKUSOLUPERHEIDEN ERITYISKYSYMYKSIÄ

Osa vanhemmista ei koe tarvetta puhua lapsen alkuperästä varhaiskasvatuksen ammattilaisille, mutta osa haluaa tehdä niin. Erityisesti osa niistä vanhemmista, joiden lapsi on syntynyt luovutettujen sukusolujen avulla, kokee, että ammattilaisten olisi hyvä ymmärtää lapsen alkuperää.

Suomessa syntyy vuosittain noin 500 lasta lahjoitettujen sukusolujen avulla. Se tarkoittaa, että hedelmöityshoidoissa on käytetty kolmannen

tai neljännen osapuolen sukusoluja. Lahjasukusoluperheen lapsella ja hänen toisella vanhemmallaan tai molemmilla vanhemmillaan ei ole geneettistä yhteyttä toisiinsa.

Lapsen oma perhe on hänelle ja hänen vanhemmilleen aivan tavallinen. Lahjasolualkuperä on vain yksi lanka lapsen tarinassa, mutta tärkeä sellainen. Jokainen lapsi ja perhe käsittelee alkuperää omalla tavallaan ja kokee sen merkityksen eri tavoin.

VINKKEJÄ PERHEEN JA LAPSEN KOHTAAMISEEN, KUN PERHEEN TAUSTALLA ON LAPSETTOMUUTTA

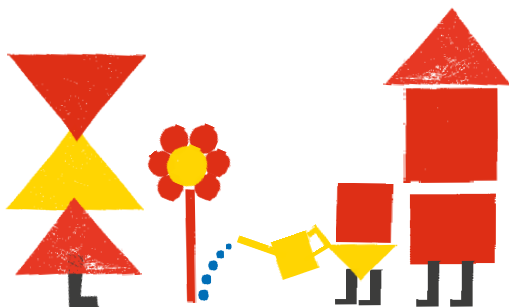
- Lapset ovat kiinnostuneita siitä, miten he ja muut ovat tulleet maailmaan ja millaisia erilaiset perheet ovat. Kaikenlaiset tavat syntyä ja tulla perheeseen ovat yhtä arvokkaita ja hienoja.
- Erilaisia tapoja voi yhdessä pohtia esimerkiksi aiheesta kertovien lastenkirjojen avulla.
- Vanhemmat, jotka ovat kertoneet varhaiskasvattajalle lapsen alkupe-
räästä, toivovat että lapsen taustaan suhtaudutaan sensitiivisesti, positiivisesti ja lasta kunnioittaen.
- Vanhemmat toivovat ammattilaisilta ymmärrystä siitä, että lahjasolutausta ei vaikuta joka asiaan lapsessa.
- Varhaiskasvattajan olisi hyvä puhua käsitteillä ja sanoilla, joita perheessä käytetään. Pääsääntöisesti perheet toivovat esimerkiksi, että sukusolujen lahjoittajasta puhuttaessa ei käytettäisi sanoja, kuten geneettinen äiti tai isä, vaan kyseessä on sukusolujen lahjoittaja tai luovuttaja.

www.simpukka.info

Lisätietoa lahjasukusoluperheistä: www.helminauha.info

Lisää vinkkejä varhaiskasvattajille lapsettomuuden käsittelyyn lasten kanssa:

Koivu, Jenni & Eskelinen, Vieno (2017): Lapsettomuus lapsiperheissä: Ideoita varhaiskasvattajille ja vertaisryhmien ohjaajille.

Lapsen tai vanhemman kuoleman kohdannut perhe

Varhaiskasvatuksessa oleva lapsi voi menettää sisaruksen, vanhemman tai jonkun muun läheisen ihmisen. Lapsen suru ei aina näy ulospäin, eikä lapsella usein ole keinoja kertoa tunteistaan ja tapahtuneesta, vaikka se vaivaisi hänen mieltään. Varhaiskasvattajan ja muiden aikuisten on tärkeää ymmärtää lapsen kehitystason vaikutus reaktioihin ja tunnistaa lapsen suru silloinkin, kun se on erilaista kuin aikuisilla.

Perheenjäsenen kuolema vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin. Aikuista kuormittaa oma suru ja kuolemaan liittyvien asioiden hoitaminen. Leski-perheessä toisen vanhemman menetyks tarkoittaa leskivanhemmalle usein

totaalista yksinhuoltajuutta ja sen mukanaan tuomia haasteita. On hyvä, jos varhaiskasvatus pystyy tarjoamaan konkreettista tukea läheisen menettäneelle perheelle, esimerkiksi niin, että perheen aikuisilla on mahdollisuus hoitaa asioita ja kerätä voimavaroja lapsen ollessa varhaiskasvatuksessa.

Vähintään yhden vanhempansa menettää vuosittain lähes 2 000 alaikäistä lasta. Alaikäisen lapsensa menettää puolestaan noin 500 perhettä vuosittain. Jos et ole vielä kohdannut läheisen kuoleman kokenutta lasta ja perhettä työssäsi, tilanteeseen on hyvä varautua ennalta, jotta tiedät, mitä asioita haluat tilanteessa huomioida.

VINKKEJÄ LÄHEISEN KUOLEMAN KOKENEEN LAPSEN JA PERHEEN KOHTAAMISEEN

- Kohtaa perhe rohkeasti. Perheet arvostavat suuresti rohkeutta kohdata heidät. Oikeita sanoja ei ole, tärkeintä on osoittaa myötätuntoa. Voit sanoa, että sinulla ei ole sanoja tässä tilanteessa mutta haluaisit parhaasi mukaan auttaa. Kunnioita perheen aikuisten toiveita siitä, mitä he haluavat kertoa lapselle ja muille tapahtuneesta.
- Varmista, että perhe saa tarvitsemaansa tukea. Läheisensä menettäneen perheen voimavarat ovat rajalliset, ja tuen etsiminen saattaa tuntua heistä ylitsepääsemättömän vaikealta. Tämän vuoksi on tärkeää, että lasten parissa työskentelevä aikuinen ottaa aktiivisen roolin ja kysyy perheeltä, ovatko he saaneet itselleen tarvitsemaansa tukea ja millaista tukea he kaipaisivat. Voit kertoa heille esimerkiksi kriisiavusta, kotipalvelusta, perheneuvolan palveluista ja vertaistuesta. Voit kysyä haluavatko he, että sinä välität heidän tietonsa yhteydenottoa varten eteenpäin heidän luvallaan. Jos perhe kieltäytyy tuesta, kysy myöhemmin uudelleen.
- Kysy perheen kuulumisia säännöllisesti. Suru ei lopu tietyn ajan kuluessa eikä perhe unohda menetettyä läheistä. Voit kysyä perheen kuulumisia ja vointia pitkänkin ajan kuluttua menetyksestä ja osoittaa, että sinäkään et ole unohtanut. Suru on yksilöllistä, eikä näin ollen ole myöskään yhtä oikeaa tapaa olla tukena. On hyvä, jos työyhteistyä yksi henkilö on vastuussa yhteydenpidosta perheeseen, jolloin hän varmistaa, että perheen kuulumisia kysytään myöhemmin.
- Huomioi lapsen suru. Pienikin lapsi suree ja reagoi läheisen kuolemaan ja tunneilmastoon, jonka menetys aiheuttaa hänen perheessään. Liian usein ajatellaan, että lapsi ei ymmärrä tai on jo unohtanut. Havainnoi lasta ja osoita hänelle, että sinä tiedät, mitä hänen perheessään on tapahtunut.
- Tue turvallisuuden tunnetta. Läheisen kuolema vaikuttaa lapsen turvallisuuden tunteeseen. Usein on parasta, jos lapsi palaa mahdollisimman pian takaisin tuttujen rutiinien kuten varhaiskasvatuksen pariin. Turvallisuuden tunteen palauttamisessa rutiinien lisäksi muita tärkeitä asioita ovat tutut ihmiset, syli, halaukset sekä kiireetön läsnäolo.

- Auta lasta tunteiden tunnistamisessa, ilmaisemisessa ja käsittelyssä. Kerro lapselle, että kaikenlaiset tunteet ovat normaaleja ja sallittuja. Lapselle luontainen tapa käsitellä tunteita on toiminnallisuus: sadut, piirtäminen, tunnekortit sekä erilaiset leikit, joiden lomassa voi jutella tunteista. Surusta huolimatta lapsella tulee olla oikeus elää myös huoletonta ja iloista lapsen elämää. Varhaiskasvatusympäristö toimii tämän mahdollistajana.
- Huomioi vuosipäivät ja niiden vaikutus lapseen. Vuosien aikana tulee eteen paljon tilanteita, jolloin tunteet ja muistot voivat nousta perheessä erityisen voimakkaina mieleen. Tällaisia päiviä voivat olla muun muassa kuolinpäivä, syntymäpäivät, joulukuukin ja äitien- tai isänpäivä. Ota tämä huomioon, kun suunnittelet toimintaa. Voit esimerkiksi etukäteen keskustella lapsen kanssa siitä, kenelle hän haluaisi tehdä kortin äitienpäivänä. Monet haluavat tehdä kortin haudalle, joten automaattisesti ei kannata olettaa, että lapsi ei voi osallistua askarteluun.

www.kapy.fi

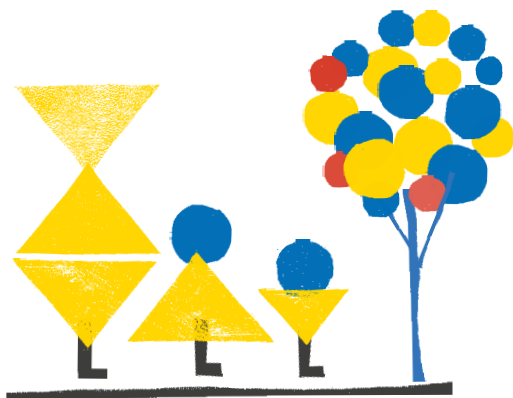
www.nuoretlesket.fi

Lisää vinkkejä läheisen kuoleman kohdanneen lapsen tukemiseen:

<https://www.nuoretlesket.fi/wp-content/uploads/2010/06/opaskirjanetti.pdf>

Lisätietoa ja vinkkejä surevan kohtaamiseen:

<https://www.surevankohtaaminen.fi/lapsenjanuorensuru/>

Lopuksi: Monimuotoisten perheiden toiveet varhaiskasvattajille

Perhemuotoon liittyy usein erityisiä kysymyksiä, joista varhaiskasvattajan on hyvä olla tietoinen. Samalla ammattilaiselta toivotaan yksilöllistä kohtaamista ja perheen yksilöllisen tilanteen huomioimista. Näiden toi-

veiden välillä voi olla vaikea tasapainoilla, mutta yritys usein palkitaan. Tärkeää on myös vahvistaa ilmapii-riä, jossa erilaisia perheellistymisen tapoja ja perhemuotoja arvostetaan.

ALLA ON YHTEENVETONA MONIMUOTOISTEN PERHEIDEN TOIVEITA VARHAISKASVATTAJALLE

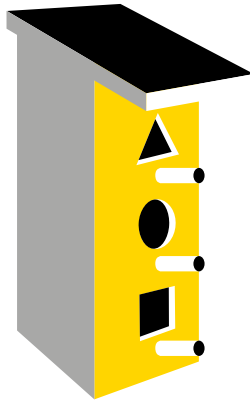
- Kysy ja keskustele koko perheen kanssa. Anna perheen määritellä itse itsensä.
- Hanki tietoa etukäteen. Perheen ei tarvitse kouluttaa ammattilaista. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö perheeltä voisi kysyä tai perheen kanssa keskustella.
- Kerro, jos perheen tilanne ei ole itsellesi tuttu. Lupaa kuunnella, oppia ja ottaa tarvittaessa selvää.
- Varmista, että tieto kulkee lapsen kaikille vanhemmille ja huoltajille, joilla on oikeus saada lapsesta tietoja.
- Lapselle on tärkeää nähdä oma perhemallinsa muiden perhemallien rinnalla. Tarkastele käytössä olevia lastenkirjoja, tarinoita, kuvituksia ja laulujen sanoituksia. Näkykö perheiden monimuotoisuus? Monimuotoiset perheet -verkoston sivuilta löytyy pitkä lista monimuotoisista perheistä kertovia lastenkirjoja: www.monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille.
- Muista erilaiset perhemuodot myös vanhempainilloissa ja juhlapäivinä: kaikkia perheitä ei esimerkiksi voida jakaa isien ja äitien ryhmiin. Huomioi erilaiset tilanteet myös isän- ja äitienpäivänä.
- Jos perhe tarvitsee tukea ja apua tilanteeseensa, ohjaa eteenpäin joko julkisiin tai kolmannen sektorin palveluihin. Monimuotoiset perheet -verkoston järjestöt tarjoavat neuvontaa ja vertaistukipalveluita eri perhetilanteisiin.

Perheiden monimuotoisuuden huomioiva varhaiskasvatus on jokaisen lapsen etu. Hyväksyvä ja yhdenvertaisuutta edistävä ilmapiiri on kuitenkin tärkeä myös työyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten lisäksi myös työntekijöiden taustalla on monenlaisia perhetilanteita ja -suhteita. Jokainen meistä voi omalla panoksellaan kehittää ilmapiiriä avoimempaan, kunnioittavampaan ja monimuotoisuuden huomioivaan suuntaan.

- Tarkastele omia oletuksiasi ja tapaasi puhua lapsista, vanhemmista ja perheistä.
- Tee monimuotoisuudelle tilaa jo ennen kuin sille ilmenee tarvetta.
- Puutu epäasialliseen käyttäytymiseen tai puhetapaan työyhteisön sisällä.
- Pyydä tarvittaessa lisäkoulutusta ottamalla yhteyttä Monimuotoiset perheet -verkostoon.

Kiitos tärkeästä työstäsi!

Lisätietoa ja yhteystiedot: www.monimuotoisetperheet.fi

APILAPERHE

Perhe, jossa lapsi tai lapset ovat syntyneet kahden eri perheyksikön yhteiseksi lapsiksi. Apilaperheet voivat olla esimerkiksi kolmen vanhemman kolmiapilaperheitä, neljän vanhemman neliapilaperheitä tai kahden vanhemman perheitä. Apilaperheen vanhemmuudesta puhutaan usein myös kumppanuusvanhemmuutena. Apilaperheissä kaikki vanhemmat ovat yleensä lapsen tai lasten sosiaalisia vanhempia, mutta lainsäädännöstä johtuen vain kaksi heistä voi olla oikeudellisia vanhempia.

AVOIN ADOPTIO

Adoptio, jonka jälkeen lapsella on yhteydenpito-oikeus biologiseen vanhempaansa. Käräjäoikeudessa vahvistettava sopimus voi koskea yhteydenpitoa vain syntymävanhempaan, mutta käytännössä yhteyksiä pidetään myös esimerkiksi sisaruksiin ja isovanhempiin.

BISEKSUAALI

Henkilö, joka tuntee seksuaalista ja/ tai emotionaalista vetoa sekä omaa että eri sukupuolta olevia kohtaan.

BONUSVANHEMPI

Uusperheen vanhempi, joka ei ole lapselle biologista tai oikeudellista sukulaa. Bonus-alulla ilmaistaan uusperheen perhe- ja sukulaisuussuhteissa sitä, että suhde ei ole biologinen. Bonus-alkuiset sanat ovat vakiintuneet äitipuoli- ja isäpuoli -sanojen rinnalle sekä osittain myös tilalle.

HOMO

Henkilö, joka tuntee seksuaalista ja/ tai emotionaalista vetoa enimmäkseen tai pelkästään samaa sukupuolta oleviin.

INTERSUKUPUOLISUUS

Henkilö, jonka sukupuoli on syntyessä vaikeasti määriteltävissä. Intersukupuolisuus tarkoittaa joukkoa erilaisia kehon variaatioita, joissa sukupuoliteut piirteet, kuten kromosomit, sukuelimet tai hormonitoiminta eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miestyypilliset.

ITSELLINEN ÄITI

Äiti, jonka lapsella ei ole toista oikeudellista vanhempaa. Sanaparia käytetään usein silloin, kun äiti on saanut lapsen hedelmöityshoidoilla ilman kumppania.

KAHDEN KULTTUURIN PERHE

Perhe, jossa vanhemmat ovat syntyneet eri maissa ja jossa puolisoilla on toisistaan poikkeava kulttuuritausta, ja lähes aina myös eri äidinkieli.

KOHTUKUOLEMA

Kohtukuolemalla tarkoitetaan sikiön menehtymistä kohtuun 22 raskausviikon jälkeen tai kun sikiö on saavuttanut 500 gramman painon.

KOTIKIELET

Kielet, joita puhutaan ja käytetään lapsen kotona.

LAHJASUKUSOLUHOITO

Hedelmöityshoito, joka tehdään joko osittain tai kokonaan lahjoitetuilla sukusoluilla. Suomessa viidesosa kaikista hedelmöityshoidoista tehdään lahjasukusoluilla. Luovutetusta sukusolusta syntyneellä henkilöllä on 18 vuotta täytettyään oikeus saada selville luovuttajan henkilöllisyys.

LESBO

Nainen, joka tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa enimmäkseen tai pelkästään naisiin.

LÄHEISEN VÄHEMMISTÖSTRESSI

Ihmisen kokemaa ylimääräisen kuormituksen, joka johtuu vähemmistöön kuuluvan läheisen, esimerkiksi lapsen tai puolison kokemasta syrjinnästä, syrjinnän pelosta ja vähemmistöstressistä.

MONIKIELISYYS

Kuvaa henkilön tai yhteisön kielitaitoa ja kielellistä identiteettiä. Monikielisyydellä viitataan kykyyn kommunikoida kahdella tai useammalla kielellä äidinkielen tasoisesti, sujuvasti tai edes jonkin verran.

MONIKKOPERHE

Kaksos-, kolmos- tai neloslasterin perhe.

MUUNSUKUPUOLINEN

Henkilö, joka ei samastu täysin naiseksi tai mieheksi tai samastuu molempiin. Kokemukset kehosta voivat olla hyvin monenlaisia.

OHEISHUOLTAJA

Henkilö, joka toimii lapsen huoltajana vanhemman tai vanhempien ohella. Voidaan hakea esimerkiksi vanhemman puolisolle, isovanhemmalle tai muulle lähipiiriin kuuluvalla taholla. Oheishuollosta voidaan sopia vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimella päätettäväksi.

OIKEUDELLINEN/JURIDINEN VANHEMMUUS

Vanhemmuus, joka on lainvoimainen. Suomessa lapsella voi olla kerrallaan vain kaksi juridista eli oikeudellista vanhempaa. Usein oikeudellinen vanhempi on myös lapsen huoltaja, mutta ei aina.

PERHEEN SISÄINEN ADOPTIO

Adoptio, jossa avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen toinen osapuoli adoptoi puolisonsa tai parisuhdekumppaninsa biologisen lapsen. Tällöin lapsen sosiaalisesta vanhemmasta tulee adoption myötä lapsen oikeudellinen vanhempi.

PERHEHOITO

Hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Lasten ja nuorten perhehoitajia kutsutaan usein sijaisvanhemmiksi ja perhettä sijaisperheeksi. Sana ”sijaislapsi” sen sijana koetaan monessa perheessä loukkaavaksi ja lapsesta kannattaakin puhua lapsena tai perheeseen sijoitettuna lapsena.

RASISMI

Ihmisen tai ihmisryhmän arvottamista alempiarvoiseksi esimerkiksi ihonvärin, kansalaisuuden, etnisen alkuperän, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella.

SATEENKAARIPERHE

Perhe, jossa yksi tai useampi vanhemmista kuuluu seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön.

SOSIAALINEN VANHEMMUUS

Arjessa toteutuva vanhemmuus. Sosiaalinen vanhempi voi olla myös biologinen, oikeudellinen tai psykologinen vanhempi.

SEKUNDAARINEN LAPSETTOMUUS

Lapsen saaneen kokemus tahattomasta lapsettomuudesta. Kokemus siitä, että toive esimerkiksi toisen lapsen saamisesta ei syystä tai toisesta toteudu.

SIJAISVANHEMPI

Lapsen tai nuoren ympärivuorokautisesta hoidosta vastaavaa perhehoitajaa kutsutaan usein sijaisvanhemmaksi. Perhehoitajaksi ryhtyminen on yksi tapa tulla vanhemmaksi.

SUKUPUOLEN MONINAISSUUS

Sukupuolen moninaisuus tarkoittaa sitä, että sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen, toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen, vaan sukupuolen ilmenemismuodot ovat moninaisemmat. Sukupuolen moninaisuus sisältää sekä sukupuoli-vähemmistöt että -enemmistöt.

SUKUPUOLIRISTIRIITA

Tunne siitä, että oma sukupuoli ei vastaa syntymässä määritettyä eikä toisten itsessä näkemää sukupuolta. Transsukupuolisuus on sukupuoliristiriidan äärimuoto.

SYRJINNÄN PELKO

Vähemmistöasemaan tyypillisesti liittyvä pelko syrjityksi tulemisesta. Tausalla usein kokemuksia syrjinnästä. Syrjinnän pelko vaikuttaa esimerkiksi palveluihin hakeutumiseen.

SYRJINTÄ

Syrjintää on se, että ihmistä kohdellaan huonommin jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden, kuten iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, perhesuhteiden, vammaisuuden tai seksuaalisen suuntautumisen, perusteella. Syrjinnän taustalla ovat usein eri ryhmiin kohdistuvat ennakkoluulot, jotka yleistetään koskemaan kaikkia kyseiseen ryhmään kuuluvia henkilöitä.

TAHATON LAPSETTOMUUS

Kokemus siitä, että oma toive lapsen saamisesta ei syystä tai toisesta toteudu.

TAPAAMISOIKEUS

Lapsen oikeus tavata oikeudellista vanhempaa tai muuta lapselle läheistä aikuista, jonka luona hän ei asu.

TRANSSUKUPUOLINEN

Henkilö, jonka sukupuoli-identiteetti ei vastaa hänen syntymässä määritettyä sukupuoltaan. Transsukupuolinen ihminen voi korjata kehoaan vastaamaan sukupuoli-identiteettiään.

TRANSVESTIITTI

Henkilö, jolla on tarve ajoittain ilmaista eläytymällä, puhkeutumalla tai laittautumalla toista sukupuolta kuin mikä hänelle on syntymässä määritely.

UUSPERHE

Lapsiperhe, jossa vähintään yhdellä vanhemmalla on alle 18-vuotias lapsi aiemmasta suhteesta. Uusperheessä voi olla kummankin vanhemman lapsia edellisistä liitoista ja vanhempien yhteisiä lapsia. Arkikielessä käsitettä käytetään väljemminkin liittyen perheisiin, joissa aikuisilla on ollut aikaisempia liittoja tai parisuhteita, joihin on syntynyt lapsia.

VUOROASUMINEN

Tilanne, jossa lapsi asuu vuorotellen ja säännöllisesti kahdessa eri kodissa viettäen molemmissa kodeissaan noin puolet ajastaan.

VÄHEMMISTÖSTRESSI

Ylimääräinen kuormitus, joka johtuu syrjinnän kokemuksista tai pelosta. Pitkään jatkunut stressi heijastuu suurempana riskinä psyykkiseen ja fyysiseen sairastamiseen.

YHDEN VANHEMMAN PERHE

Perhe, jossa vanhempi asuu lapsen tai lasten kanssa ilman puolisoa. Vanhempi voi olla joko lapsen yksinhuoltaja tai yhteishuoltaja.

YHTEISHUOLTAJA

Henkilö, joka jakaa lapsen huoltajuuden yhden tai useamman muun henkilön kanssa.

YHTEYDENPITO-OIKEUS

Lapsen oikeus pitää yhteyttä henkilöön, joka ei ole hänen oikeudellinen vanhempansa. Esimerkiksi avoimen adoption yhteydessä voidaan määrätä lapselle yhteydenpito-oikeus lapsen adoptioon antaneeseen vanhempaan.

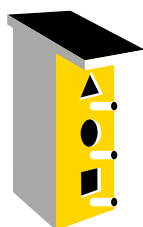
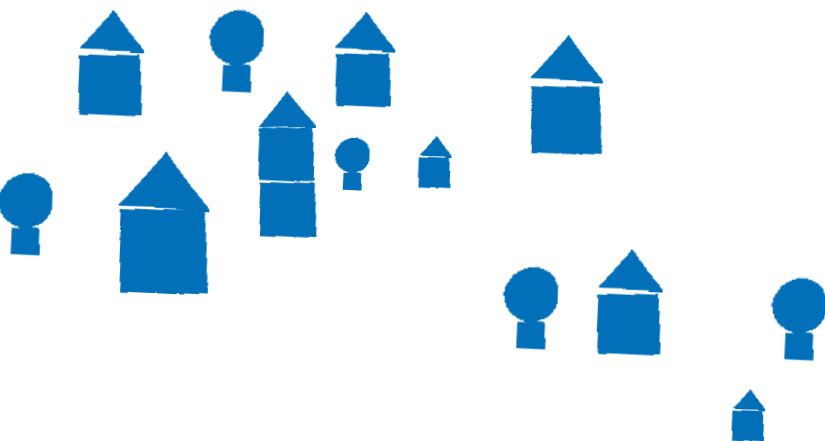
YKSINHUOLTAJA

Henkilö, joka on lapsen ainoa huoltaja. Arkikielessä käytössä myös lapsen ainoana tosiasiallisena vanhempana toimivasta henkilöstä, vaikka lapsella olisikin virallisesti useampi kuin yksi huoltaja.

ÄIDINKIELI

Kieli tai kielet, jotka ihminen oppii ensimmäisenä/ensimmäisinä kielinään vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Väestörekisterissä lapsella voi olla vain yksi äidinkieli, vaikka lapsella olisi käytännössä kaksi tai useampi yhtä vahvaa kieltä.

Muistiinpanoja

**MONI-
MUOTOISET
PERHEET**

Monimuotoiset perheet -verkosto

www.monimuotoisetperheet.fi

toimisto@monimuotoisetperheet.fi

@monimuotoisetperheet

@kaikkiperheet